

Ali smo Slovenci sploh lahko zlobni?

Zgornje vprašanje je nedvomno nesmiselno: Slovenci smo različni v luči različnih meril in gotovo nas je tudi nekaj zlobnih. Preostali so dobri, ali pa ateisti, jetičniki, obritoglavci, vrtičkarji, zdravniki, dojenčki, neplavalci, zaspanci itd. Problem je, ko nesmiselna vprašanja dobijo videz razumnosti. "Je Alenka rasistka? Je Francelj antisemit? Jože seksist?" Vprašanja so nedvomno upravičena. Kaj pa, če vprašamo: "Smo Slovenci netolerantni, rasistični, antisemiti?" Vprašanje je nesmiselno, ker vzpostavlja fiktivno čredo **Nas**, ki se sooča z **Drugimi**. Dejstvo je, da so rasne in nacionalne populacije navznoter bolj raznolike kot med sabo. Vsako vzpostavljanje Nas je torej nekakšno seštevanje hrušk in jabolk, ki ga že v prvem razredu preganja mati razuma matematika. Logiko antisemitizma posameznikov kot tudi logiko preizpraševanja našega kolektivnega (nacionalnega) antisemitizma obvladuje enak nesmisel površnega posploševanja.

Niso pa ideje in koncepti v glavah zgolj umisleki, ki ne bi segali v svet objektivne in družbene dejanskosti. In tu matematična logika odpove. Simbolni kod **Nas** je nekoč Nemce (z redkimi častnimi izjemami) vzpostavil kot čredo, ki je v totalitarizmu zatrla svojo posamičnost. Vnovična pot iz črede k posamičnikom je boleče spraševanje o kolektivni krivdi, pa četudi si se rodil desetletja po holokavstu. Fantastični umislek nacizma bo obremenjeval še mnogo prihajajočih generacij.

Tudi Slovenci so izpričali dovzetnost za kolektivistične umisleke **Nas** poštenih, katoliških, naprednih, delavnih ipd. V zadnjih letih je v ospredju predvsem nacionalni kod, ki **Nas** utrjuje nasproti **Drugim**. Seštevanje jabolk in hrušk je, matematično vzeto, nesmiselno, je pa ta iracionalnost nujna predpostavka vzpostavljanja družbene identitete. Družba ne more eksistirati brez lastne norosti. Zato smo si upravičeni in dolžni postavljati nesmiselna vprašanja: "Smo nacionalisti, smo rasisti?"

Gotovo je, da se slovenski nacionalizem ne more meriti s tovrstnimi "dosežki" velikih evropskih narodov, saj nas je le peščica in "biti grd" do številčnih sosedov je tvegano in nespametno. Po drugi strani je tem bolj

bizarno in psihotično zganjanje antisemitizma in rasizma v deželi, kjer živi le nekaj deset Judov in nekaj več Afričanov in Azijcev. Za spoznanje manj bizaren (ne zaradi sovraštva do objekta, ampak zgolj zaradi tega, ker ta eksistira) je le iracionalizem ksenofobije do "južnjakov".

Slovenci smo zato, poleg vseh drugih zgodovinskih prekletstev, obremenjeni s tem, da nimamo zgodovinsko jasno konstituiranega **Drugega**. Antični Atenci so vodili globalno politiko tako, da so se navznoter vzpostavili kot demokracija, navzven, v helenskem svetu, pa kot hegemonija. Nekaj podobnega vidimo pri vzorčnih primerkih starih evropskih demokracij, ki naj bi nam kazale pot iz totalitarizma. Angleži, na primer, so oblikovali prvo moderno demokracijo, hkrati pa vodili krvoločno imperialno kolonialno politiko. Svojo identiteto so gradili na truplih drugih, dokler niso v imperialističnih vojnah trčili s konkurenčnimi, a identičnimi logikami ter zmagali in hkrati izgubili imperij. Danes njim podobni svojo notranjo demokracijo in tolerantnost kompenzirajo z redkimi polrasističnimi nastopaštvii po Balkanu in Bližnjem vzhodu. Slovenci smo za takšne igre premajhni. Tistih nekaj obritoglavcev, ki so tako shizoidni, da morajo podpirati stranko, ki je (zgolj) po imenu socialdemokratska oz. levičarska, deluje še bolj abotno. Zaradi te nemožnosti vzpostavljanja **Nas** skozi **Druge**, ki bi bili "tujerodno" tkivo, prihaja do notranje diferenciacije. Model kolektivističnega, iracionalnega konstituiranja Slovencev so verske vojne 17. stoletja, protireformacija, in ne antisemitizem. Mi najbolj sovražimo same sebe: protestante, komuniste, invalide, narkomane, sosede, soudeležence v prometu, ženske, lastne otroke, upokoјence itd. Smo sami sebi **Drugi**. Najprej smo samomorilci in šele potem morilci.

Ta pozicija nas samo navidez opere krivde rasizma, antisemitizma, ksenofobije itd. Zgovarjamo se lahko, da so ti pojavi obrobni in maloštevilni. S stališča žrtve pa je čisto vseeno, ali je posamična ali pa primer množičnega nasilja: bolečina je vedno subjektivna in individualna. V mislih imam drugo diabolično logiko, ki se ponuja shizoidnemu občestvu: konstitucija **Drugega** se ponuja kot terapevtska katarza. Nehajmo se vendar prerekati in klati med seboj, drugače nas bodo požrli južnjaki, Lahi, Švabi, **Drugi**! Medtem ko Nemce ob vsakem ekscesu zajame val sramu in krivde, imamo Slovenci na voljo vrsto racionalizacij. Saj smo tako in tako majhni. Stoletja obkroženi. Do nasilja pride le izjemoma. Naše nasilje je v primerjavi z njihovim upravičeno in čisto.

V šoli smo bili z malega deležni rasistične vzgoje: napadli so nas Nemci. Kar vsi? Tudi frau Müller? Tudi Max in Moritz (po naše Picko in Packo)? Pa Bertolt Brecht? In Marlene Dietrich? Na zbledelih fotografijah so bili videti zgolj vojaki, esesovci in nasploh nacisti. Pa še veliko domačih pomagačev so imeli.

Kot tisti kozjebradi general, ki je še pred vojno, leta 1940, jugoslovanskim oficirjem nekje v Srbiji predaval o Angležih, Američanih, komunistih in židovski zaroti ter potrebi po sledenju nemškemu vzoru. Zdaj pa nam ga prikazujejo kot kozjebradega mučenca! Kot Slovenca me pač ne zanima kolektivna krivda Nemcev. To je njihov problem. Jaz moram ravnati tako, da nas v prihodnje ne bo zadela kakšna Naša kolektivna krivda. Saj smo komaj nehali verjeti v izvirni greh. Tujih grehov nočem, svojih ne dam!

Darij Zadnikar